

■ COLUMNA

Matura rumantscha: inacceptabel

DA JOST FALETT

Il professor da rumantsch *Rico Valär* propona l'instrucziun da rumantsch obligatoria da la scolina fin a la maturitad per scolaras e scolaras creschids si en la Rumantschia – quai per promover la cumpetenzza rumantscha da la magistraglia. Er auters responsabels per la scola constatan che la cumpetenzza en rumantsch da la magistraglia na bastia per part betg.

La scolaziun da la magistraglia s'è midada fermamain. Al seminari da scolasts avevan tuts rumantsch sco emprim linguatg e roms d'immersiun sco biologia en rumantsch. Quai deva ina buna basa linguistica. Suenten la schliaziun dal seminari maina la furmaziun da magisters sur la maturitad e la Scol'auta pedagogica. Per cumpensar la scolaziun linguistica solida dal seminari ha il chantun decidì da porscher ina maturitad bilingua rumantsch-tudestg, cun quatter lecziuns da rumantsch sco emprima lingua e roms d'immersiun. Quella maturitad bilingua han offrì la scola chantunala, l'Academia Engiadina a Samedan ed enfin l'onn passà l'Institut Otalpin da Ftan. Per maturandas e maturands rumantschs che fan il gimnasi senza matura bilingua èsi tant pli impurtant che las scolas medias porschian in'istrucziun da

rumantsch cuntinuanta che vegn terminada cun la matura en rumantsch. Quai dat la basa linguistica per daventar magistra e magister, ma er per lavurar tar las medias rumantschas u en l'administraziun.

La «Engadiner Post» dals 3 d'october scriva ch'al Lyceum a Zuoz n'existia actualmain nagina purschida da rumantsch fin tar la maturitad. Maturandas e maturands rumantschs n'han damai gnanc la pussaivladad da far ina matura en rumantsch, e quai en Engiadina. Co po il chantun cun ina constituziun che pretenda ch'il rumantsch vegnia promovì acceptar quai? Il chantun ha la surveglianza sur da las scolas medias, e cun quai er la responsabladad per l'istrucziun da rumantsch en quella. En il «Regionaljournal» dals 11 d'october di il schef dal departament d'educaziun che las scolas medias sajan tenor la lescha davart

las scolas medias valaivla obligadas da far purschidas en rumantsch.

L'Uffizi federal da cultura propona en il rapport davart il postulat da *Silva Semadeni* da rinforzar la scolaziun linguistica e di ch'il chantun stoppia surpigiar dapli responsabladad. En Engiadin'Ota avain nus gia uss vischnancas cun magistras primaras che na san betg rumantsch. Dad elavurar strategias per rinforzar a lunga vista il rumantsch è segir impurtant. Indispensabel è dentant ch'il chantun procura oz per las mesiras las pli urgentas. Che mintga scola media en il territori rumantsch porschia ina matura en rumantsch è bain central ed indiscutabel. En tgenin auter linguatg fiss quai pussaivel che maturands na san betg far la matura en lur lingua materna?

Suenten la schliaziun dal seminari ha la maturitad duas incumbensas differentas: Dad ina vart preparar ils gimnasiasts per l'universitad, oz cun blier englais – e da l'autra vart da segirar la cumpetenzza linguistica en rumantsch da la magistraglia. Datti ina mesira pli impurtanta per promover il rumantsch ch'ina buna cumpetenzza linguistica da scolastas e scolasts? Igl è nunchapibel ch'il chantun accepta ch'ina scola media en territori rumantsch na porscha betg la matura en rumantsch.